

ISIDORA
BJELICA

OZLOGLAŠENA

ili

MODERNA PANDORA

■ Laguna ■

OD ISTE AUTORKE

PUT OKO SVETA ZA 25 DANA
APOSTOLI URBANOG BEOGRADA

LJUBAV U MAROKU
TAJNA KNJIGA SRPKINJA

MOJ DEDA LUJ VITON

DAMA IZ MONAKA

LJUBAV U TUNISU

DAMA IZ SANTORINIJA

SANTA MARIA

LJUBAV U EMIRATIMA

LJUBAV U BEJRUTU

ROMAN O PRELJUBI

LJUBAV U KAIRU

TAJNI ŽIVOT SLAVNIH SRPKINJA

KRALJICE SERBSKE

AVATO ILI ŽENA POSLEDNJEG DESPOTA

SPAS

TAJNA TITOVOG KREVETA

VIRTUELNA KURVA

SPAS 2

101 MUŠKARAC U ČETIRI GODIŠNJA DOBA

SAMA

VOLETI I UMRETI NA KARIBIMA

TAJNA DRUŠTVA U SRBIJI

SPAS 3

MIRIS NEBA

POSLEDNJI HRIŠĆANIN

CRNOGORSKE PRINCEZE

PUT U SRCE KOSOVSKOG MITA

ZBOG NJIH SAM VOLELA BEOGRAD

ŠKOLA ZA ANĐELE

OD A DO Š

ŠTA ŽENE ŽELE

POSLEDNJI PUT

MALI VODIČ ZA LJUBAVNU SREĆU

OSTRVA LJUBAVI

SARAJKA U BEOGRADU

MOJ PUT ISTINE

Copyright © 1992, Isidora Bjelica
Copyright © ovog izdanja 2021, LAGUNA

*Svim ozloglašanim piscima i
jednom ozloglašenom reditelju*

Moja porodica ima dugu istoriju i postoje krugovi u koje se upisuju imena, zanimanja i način smrti nekog pretka. Sa majčine strane vodim porijeklo od stare, bogate, građanske porodice pune knjiga i tanjira. Sa očeve strane sam seljanka i imam pretke vezane za ovce, naviknute na krš i prejak kajmak.

Jedni su promjenom vlasti gubili, drugi dobijali. Jedni se uzdizali, drugi stropoštavali.

Smrti ima svakakvih, nasilnih, blagih, romantičnih, presporih.

Moje babe i prababe živjele su dugo i nisu imale sijedih dlaka. Moji djedovi i pradjedovi nemaju ništa zajedničko. Jovan, kapetan – umro od noža mesara. Jagoš, seljak – nestao u šumama 1941.

Vojka, gospođa, ubola se na trn crvene i visoke ruže i umrla. Mileva se hrabro ubila zbog porodici teško izgovorivih muka.

Dorđe, barjaktar, nasrnuo je na Turčina koji mu je oteo escajg i u povratku ga je ubio neko ružan. Escajg je ipak sačuvan.

Vida je umrla polako od nepoznate zarazne bolesti, od koje je bila žuta i suva, i pred smrt je pojela najdražu pileću supu.

Blagoja, trgovca, udarilo je malo i pretiho srce zbog sestrine preljube.

Vuk, čobanin, otisnuo se u Južnu Ameriku i tamo ga je ubio izvjesni domorodac čije je ime počinjalo sa P.

Mladen, student, umro je od kiše na nekim demonstracijama.

Vuka je popila gorak otrov zbog časti ili hira.

Dvanaest vojvoda je sasvim ponosno i časno umrlo na konju ili u voćnjacima.

Tri pretkinje naprasno preminule od ljubavi i nad tijelom im visili oblačići cijela tri sata.

Jedna prababa umrla je pišući horor priču, druga se sakrila među drenjine da ne remeti slavu, pa preminula.

Jedne strijeljali, druge izboli, treće krv ubila. Neki, opet, podlegli novim bolestima, a drugi umrli tako da se niko ne sjeća od čega i kako.

Smisao tumananja, spavanja, jedenja, muže, novca, ovaca i striženja, haljina i podsuknji pokušali su da otkriju i jedni i drugi preci.

Istina, priča se da pomenuti Jagoš, koji je nestao u ne tako gustim šumama, na samom početku rata, nije imao takvih briga. I svi su ga zato voljeli. Cijela porodica, gola i bosa u potrazi za smislom i ovcama, uz Jagoša se opuštala i smirivala, kao da je znala da za sve mučenje postoji neki utješan odgovor. Onda je Jagoš nestao i ostatak rodbine

se, pomamljen krvlju i uvjerenjima, zaklanim ovcama i tutnjanjem, bacio u rat.

Postoje dnevnicu moje prababe po majci i njenih sestara, koje sam već sasvim rano čitala i koji su mi pokazali da prababa pored svih svojih godina nije ništa razriješila. Umrla je nesigurna i još suviše svježa.

Ovi, plavooki uglavnom, trudili su se da vjeruju u Boga. Drugi, plavokosi većinom, vjerovali su u trave, kletve, zvižde. Jedan je vjerovao u seljenje duša.

Gotovo niko od crnookih uopšte nije vjerovao u dušu. Poneki crnokos vjerovao je u sebe.

Umrli su, sasvim sigurno – osim možda Jagoša – svi.

Pandorine přiče

Nazad u Modro

Bila Pandora i njezina baba Pelagija. Pandora se igrala sama i razmišljala sama, a baba Pelagija je za svoje godine neobično mnogo radila, hodala, gledala i bila van kuće.

Dugo je Pandora maštala unaprijed i pokušavala da smisli sve što će joj se dogoditi. Onda je jednog dana odlučila da ide unazad iza svojih šest godina da vidi šta tamo ima. Sjećala se svega polako, pa sve brže i onda crnilo, ili tačnije modrina, ništa, nema sjećanje u šta da upadne, nema čega da se sjeća. Napregne se još jače Pandora, a ono modrina samo postaje jasnija.

Pandora jede zdravo povrće, vježba mali, modri mozak, pa sve do prvog hodanja i glasa, dalje ništa. Nema dalje ni boje, ni oblika, ni djeda, ni majke, ni neba. Ništa.

Vrati se Pandora nazad, sve do svog proljeća, i pogleda i ponovo se zatrči u sjećanje, sad kao u čistu i mlaku vodu. I potone Pandora, opet isto, preko odabranih i zapamćenih sjećanja, kao preko pijeska, propadne.

Napinje se Pandora kao kad se tijelo oblikuje ili rješava matematički zadatak – i ništa.

Ni utroba.

Moli se Pandora da se sjeti, i nema ničeg. Uroni kô u trešnje ili zagrljaj, upadne kao u san, i ništa. Plavo, tamno, beskrajno... Modro... Modro kô džinovska i zrela šljiva pred očima.

I utrne u ništavilo Pandora. Obavije se njim kao seoskim mrakom. I zamisli Pandora ispred sebe svijet koji je čeka. Prvo kao svjetlost. Iz daljine veliki oblaci kao i boje čine se primamljivi. Brda i voda. Snijeg i oblaci. Ptice gore, pa i papagaji da je razvesele, trava dole pa i zečevi da je namame. Sve lijepo složeno.

Priđe bliže Pandora, sve do ljudi. Iz daljine, šareni, visoki, raznobojnih kosa i očiju, sa usnama čiji oblik i crvenilo svjedoče o postojanju Boga... Lijepi. Ponekad se u paru kreću po ulicama. Priđe još bliže Pandora, dovoljno za dodir. I zagleda se, tek vide se bore i bolesti.

Pláč i patnja.

Strahovi i smrti.

Užasne se Pandora i baci se u Modro, skroz nazad, kao nesrećan u plač ili spavanje.

Drhti u Modrom Pandora i vidi zašto je Bog smislio majku i oca, djeda i babu, ujnu i ujaka. Mama i tata su aerodrom, a tijelo je avion, misli mala Pandora. Bez aerodroma, iz plavila neba moramo da se srušimo na poljanu ili livadu. Dobra majka kao siguran i moderan aerodrom omogućava sigurno ateriranje.

Nasmiješi se mala Pandora. Sa njom u tišinu došao Voleglav. Sjeli u kupatilo. Sad i njega Pandora natjera da se zaleti u svoju prošlost sve do Modrog. I u Modro se baci Voleglav. Čeka Pandora hoće li se on čega sjetiti i trlja koljena vrelom vodom da se zagrije od straha što je ledi.

Juri ka Modrini Voleglav i viče:

„Grudve,
rana na koljenu,
sličice,
pištolj,
žuto,
kauč,
trava,
pas,
crknut, smrdljiv miš,
mali motor kavasaki,
crveni autić reno,
formula jedan...“

„Brže!“ viče i gura ga na ivici kade Pandora.

„Zima,
jesen,
proljeće,
jesen,
ćilim,
mali rols-rojs,
tanjir,
prozor,
djed, baba, tata, mama...“

Zastane Voleglav...

„Pokušajmo dalje“, moli ga Pandora.

„Aha, mlijeko... mlijeko... ništa. Samo vidim tamno...“

„Modro“, razočarano uzdahne Pandora i istjera Voleglava iz kupatila.

Dovede u kupatilo Pandora majku i oca. Zatvori ih i zamoli da se sjećaju dokle mogu.

Zalete se unazad neozbiljno i nervozno otac i majka... Jure mama i tata, ponekad se različito sjećaju, nekad se tata iznenadi, nekad mama. Vuku se ka Modrini mama i tata i, vidi Pandora, često gutaju pljuvačku.

Vidi Pandora ništa od mame i tate i dovede u kupatilo babu. Jurne u prošlost baba, i to traje sate i sate. Juri baba kô voz za more. Tri puta je otac lupao na vrata. Četiri puta je majka molila da izađu. Juri baba Pelagija i Pandora sa njom prelazi preko balova i slatka, voćnjaka i ratova.

Čudi se Pandora kako je baba ispunjena svim i svačim i sve nade polaže u svoju babu Pelagiju jer iz ovog zaleta, sa ovakvom silinom, mora se probiti Modro.

Viče kao u transu baba Pelagija. Nategla se Pandorina duša, guše je toliki brkovi, doručci, novinski članci, strahovi, snovi. Sve bliže početku, neumorna, na ivici ka Modrini, srušila se sve do svoje majke i nosatog oca baba Pelagija.

„Majka... Tamno, crno, zapravo više modro... Modro...“

„A dalje?“, pita Pandora.

„Dva sunca igraju se i nepravilno izlaze i zalaze. Tri drveta skaču i osamnaest staklenih majmuna zvižde, veliki prozirni stanovi i zadatak... zadatak...“

„Čekaj, čekaj!“, viče na babu Pelagiju Pandora, „To je iza Modrine!“

„Kosmonaut“, spremno odgovara baba.

„Kako kosmonaut?“, pita Pandora.

„Lijepo, iza Modrine ja sam kosmonaut i poslata sam po zadatku na planetu Zemlju da vidim sve, da zapamtim sve i onda ispričam. Ja sam ovdje u misiji“, kaže baba Pelagija.

„Znam ja šta su kosmonauti; oni odu u nebo i spadnu sa njega, pa kažu šta su vidjeli... ti, baba, u nebo samo pogled bacaš!“

„Pa, jest, ovi zemaljski kosmonauti, ali ja sam kosmonaut iz Modrog. Tijelo je moja letjelica, ali nemoj nikome reći. Prividno, pa i za tvog oca i majku, ja sam obična baba Pelagija!“

„Neću!“, rekla je Pandora i gledala kako baba Pelagija, kosmonaut, izlazi iz kupatila, zamotana u mekani šal, sa naočarima na licu, reumatična i umorna, i ide da gleda vijesti.

Sumnjičava je bila Pandora. U kupatilo je dovela svu rodbinu i komšiluk i svi su pristajali da jurišaju na Modrinu i Pandora je saznala svašta, ali kod Modrog svi bi se zaustavili, zamucali, stali.

Pandora više nije smjela ništa da pita babu Pelagiju.

Jedne večeri, u jesen, sjedile su pored prozora, baba Pelagija je zainteresovano gledala kroz prozor.

„Sve je više zlih duhova pod nebom“, rekla je baba Pelagija, „i niko ih ne vidi. Pogledaj kroz prozor. Šta vidiš?“

„Ništa. Jednu debelu ženu, jedno drvo, dva psa.“ Odmahнула je glavom baba Pelagija.

„Vidiš, Pandora, kažem ti to kao baba i kosmonaut – ništa nije kako se čini! Zapamti to zauvijek! Debela žena, koja izgleda bijedno i dosadno, špijun je Mosada, na drvetu vise dva zla duha da je napadnu. Na lijepom, lijevom psu stoji anđeo i sve gleda. Desni pas je bijesan i umrijeće sutra...“

Pandora je zapanjeno pogledala svoju babu Pelagiju, a onda napolje. Baba je gledala škiljeći kao da sve pamti.

Sutradan uveče, iznenadno, bez buke, kao po pozivu, baba Pelagija je umrla.

I gledala je Pandora na sahrani u travu, ljude i lica. Vrebala zle duhove i smješkala se tek ako protrči neki anđeo. I mislila kako sad baba Pelagija negdje u Modrom

podnosi izvještaj, a dva sunca nepravilno izlaze i zalaze. Unosila se prisutnima u lice pokušavajući da prepozna među njima moguće kosmonaute, prijatelje babe Pelagije, i ponavljala u sebi:

„Ništa nije kao što se čini!“

Spustili su sanduk. Zatrpali ga zemljom. Sa tri šake suza je oplakali. Jedva se, kao od bijede, prekrstili.

Na kraju, sahranili su babu Pelagiju kao da nije kosmonaut.